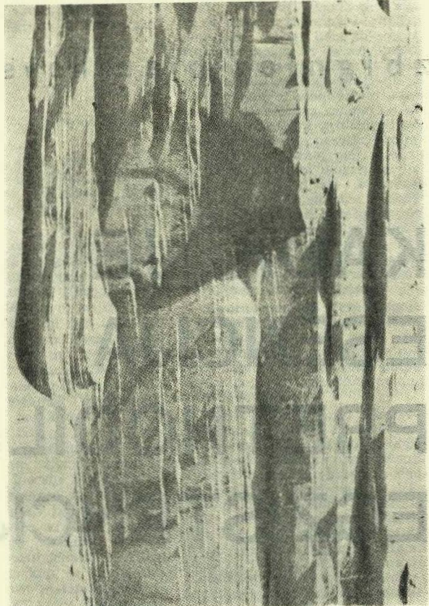

— Oh, slušaj, strašan si, mogao si se potruditi... bilo mi je užasno neprijatno...
 — Neprijatno? Šta li ćeš još da zahtevaš? A zašto neprijatno, bože moj?
 — Bilo je užasno kad je izvadilo tu razglednicu... reprodukciju... Da si video s kakvim si je izrazom uzeo... Dodao si mi je ne gledajući je, jedva da si bacio jedan pogled... Izgledao je uvredjen...
 — Uvredjen... vidite vi... Uvredjen što se nisam oduševio kao što to svi čine, što nisam pao na kolena...
 Licem uz zemlju u istom trenutku, ekstaze, horovi, blejanja... čudesan sinhronizam... Potresnu... Rukazavučena u otvor kaputa izvlači... Ali trebalo je biti zadovoljan kao lekar koji još okleva a koji vidi kako u određeno vreme izlazi mali mehur, laka erupcija, trebalo je da se obradujem kad je on to izvadilo iz unutrašnjeg džepa svog kaputa, odande, sa mesta koje je najbliže srcu, i pružio, oblaporna oka, uživajući u efektu... Videli ste to... log Kurbea... Veličanstveno Gledajte...
 — Bilo je zabavno. On je veoma smešan. Ti znaš da je to upravo ona ista reprodukcija koju svi imaju, koju svi u ovom trenutku nose sa sobom...
 Prukucana na zid, na sivi papir sa krupnim ružičastim cvetovima, iznad pisacnog stola, da li volila inspiraciju, užljebljena između okvira i ogledala iznad kamina, najednom... čudo... ista... A njihov izraz... izraz koji imaju... Stišljiv. Ponosit. Moj promalazak. Moj izum. Moje malo tajno blago. Nikad me ne napušta. Ali, vidite, vama, vi ste ga dostojni... vama bez straha mogu:

— Eto, svi ovi ljudi mi se gade. Odvratna mi je njihova slepa povodljivost. Dosta mi je njihovog transa, njihove histrije. To nametanje... K njemu će ići najjači, najdalje. Njih treba čuti... Nijedan sadašnji ili prošli slikar ne dopire ni do njegovog nožnog zglavka. To je najveći genije svih vremena. I vrlo ozbiljno, znaš. Niko i ne pomišlja da se nasmeje. Više se ne uzdržavaju, ne osećaju strah od smešnog... Najzad, u čijim bi očima i bili smešni? U većini su, mogu da budu mirni. Neke se neko usudi da trepne... Videla si kako me je pogledao? Ali čak i kad bih obožavala Kurbea... uostalom, on ima prekrasnih slika... ne bih o tome ništa rekao. Belok, koji do neba uzdiže najgora platna... Mazij... taj još nikako da ne promaši... njegova specijalnost je da umesto bešika vidi fenjere... Ali o tome, nikad ni reči. Čutanje. Zaboravlja se. Teško onom ko se usudi da ga podesi... zvekkan, gusan koji bi, vidiš, prišao i navna izgleda, upitao: A Mazij, šta je s njim, sa njegovim mišljenjem? Sećate li se kad je pisao da taj fabrikant slikar... Fuj. Dreka na magarca. Užas. Strašan atentat na stid. Zar se pokazuju takve stvari? Nikad. Čak i ja, ti nalaziš da sam tako strašan, tako sam tvrd... no, ja se ne bih usudio... Bilo bi suviše lako. I sam sam, u suštini, kao i ti, ... suviše milosrdan.
 — Milosrdan, ti Ja, da, bila sam milosrdna kad si zauzeo taj stav... imao je izraz nekog ko se prepustio... nekog ko je slab... Učinilo mi se da si to koristio... ne znam... kao neki grubijan... da, uveravam te, horistično si jednu prednost, jednu nadmoćnost... i on je u meni, iznenada izazvao ogromno milosrđe...

PETAR LATINOVIC

torzo

natali sarot

ZLATNO VOĆE

b-47789121 w

nema oskrvnjenja, nikakve ljage. Sa vama, vidite, dem. Jedan poklon. Svoje najdragocennije dobro...
 Njše se velika glava sa ispuštenim očima, debele usne se primiču... glas se spušta, priušuje ga poštovanje... Kurbe. Samo on postoji. Najveći. To ja kažem. I ne plašim se toga: on je najveći genije. Sekspir i on. Govorim to uvek: Sekspir i Kurbe.

— I ti veruješ — glas mu se menja, — ti veruješ da ću dozvoliti da me vrbuju? Mimalo me se ne tiče što je on uvredjen. Ne volim da me nagone na marširanje. Da me smatraju za budalu.

— Ne razumem te. Nikad nisam mogla da shvatim da to toliko uznemirava k srcu... takve stvari. Veoma se plašim. S njim naročito. Ali čak i s bilo kim. Uveravam te, ne znam kud da se denem. Uvek mi se čini...
 — Da, zabavljalo me je da te gledam... Taj izraz starenosti, poštovanja s kojim si se naklonila. Kao pred svetim sakramentom... Tvoj glas... Oh, da... lepo je to... To je — gde? U kom muzeju? Ah, da... Veličanstveno... Zabavljaš me... Ti ništa nisi gledala...
 — Ne, ništa. Ali, ja sam učiva. Možda bih to manje bila kad ti... Ali suviše mi smeta, ne mogu...
 — No, zamisli, nalazim da prema njemu nisi veliku-dušna, da nisi u pravu. Ja, eto, ne osećam taj prezir...
 — Prezir? Ali, ti si lud...
 — Upravo tako. Prezir. Treba biti oprezan prema tom jadniku. Njegov snobizam mu nanosi toliko bola... njegova slepa povodljivost... Ne spomenuti — bolno je. Ne primetiti — suviše je sramotno. On tako krhka, to je tako opasno... A ti se ponašaš kao prema ludacima. Uostalom, s njim svi igraju tu komediju. Svi vi me nagone... da mislim na onu Pirandelovu komediju u kojoj bolničari igraju ulogu ulazica. Jedna njegova reč — i treba se onesvestiti. Svakom sudu — i najbudalastijem — povlađuje se spuštenu pogleda. Njegovo nas oko ispituje, on vrebao neslaganje... ne može da ga podnese. Vi svaki pokušaj pobune — smesta osuđujete... Svi kažu ti: To mi je pričinilo bol... Bilo mi je vrućina... No, a ja, meni nije bilo vrućina. S takvim stvarima ne volim da se poigravam. I to nije Kurbe. Ne radi se o tome. Po-kušao sam da ih vidim, te čuvene Kurbe... išao sam tamo u vreme ručka, da nikoga ne bih susreo. Posmatrao malo odmorne glave. Dakle, nisam imao sreće. Nemožete je izbeći... Na stepeništu... Penjao sam se a on je silazio, znaš, mali Dili, onaj što piše te budalaste članke... vara se pri svakom potezu... Zapretio je prestom... A ili ste da vidite ovo... Kakva izložba, zar ne? Ah, vi ste prvi put... Videćete... Sve je prvorazredno. Veličanstveno... Zadržujući. Ali naročito vam preporučujem... u maloj središnjoj dvorani... savim malo platno... dole, levo... To je bilo njegovo malo otkriće, njegova povlastica... Pseca glava. Videćete. Samo vam to kažem...
 — Ali oni to ipak vole... uveravam te. Zele da polede... nalazim da je to prvo dirljivo...
 — Da, poznajem je, tu želju, tu potrebu za združivanjem. To je vrlo lepo, to je vrlo dobro. Ali, mali Dili, hteo bi da se nasmeješ...
 — Prepoznajemo se na prvi pogled. Nalazimo se, zar ne, među ljudima istog sveta. Isti zatvoreni klubovi, isti rupci. Isti proizvođači, i isti snabdevači. Isti cvet u rupci, iste dokolenice i prsluk od satena, isti monokl na oku. Ali tamo onaj mali detalj, onaj znak elegancije, jedva primetan... mala nota, smela a diskretna... dokaz najređeg ukusa... oh, to nije ništa... sitnica... ali vama, savim između nas... idite tamo, možete sa moje strane... ali nikako, molim vas... tamo, u dnu dvorane s leve strane... Niko je ne primećuje; ja vam je preporučujem. Savim naročito, čestitajte mi: glava jednog psa.
 — Pseca glava. Jeste li je videli? — Nalazim da je to prekrasno... Nalazim da je to pravo čudo... — Ta mala stvar, sama za sebe, potpuno...
 U njoj sjeđinjani... slasti... povezanost... fuzija duša... Osećam da to i mene obuzima... čudno goličanje... nalazi, osvaja... Bajanja... Ekstaze... Hajdemo, svi zajedno, snažnije. Još. Snažnije. Dalje. Sad napredujući, prelazim sve mede, labavim sve uzde... Do samog kraja... ništa me ne zaustavlja... nikakav slabijki strah od smešnog, nikakva briga sledena od stida. Još. Do krajnje granice. Prepustam se... Evo ga. Pada u trans, opsednut je bogom, grči se, oči su mu prevrnutne, na usnama mu je pena, kotrlja se po zemlji, kida odelu... Što se mene tiče... udara se u grudi... Što se mene tiče, ne plašim se da to kažem... Ničega iznad. Kurbe je najveći. Sekspir. Poslednji skok. Povija se u lok kružnice: Sekspir i Kurbe.

Sav nek, nežan, pomalo plašljiv. Osećajući, možda neodređeno, neko neprijateljstvo, neku pretnju... trdi se, kida, otkriva — ne bi li razoružao, ne bi li prošio... nudi sve... sve što biste poželeli... možda ovo, ili ovo? Ostavljam pred vama, tu, kraj vaših nogu... sve što sam video, sve što sam upoznao... filmove, pozorišne komade, romane, koncerte, izložbe... odgovara li detinjasta tvrdoglavost, ta naivnost... možda bih mogao izmeniti... možda... jedva se usuduje da poveruje... mogao bih uprkos svemu... a tako je dirljiva ta detinjasta tvrdoglavost, ta naivnost... možda bih mogao uspeti da vas zavedem, da vas očaram... nežan osmeh, koji naglo iščezava, pogled ili izraz poverenja i prijateljstva povremeno se zasaeni, pomrači, pokrrije se lakom parom koja stvara zbrinutost i čuđenje... A grubijan, ravnodušan, nesetišljiv, koji hladno dozvoljava da mu se laska — šta učinili da bi se on smeškao... Najzad — taj pokret... ručka koja se zavlači u otvor kaputa... i vadi to blago... talisman... tajni znak... Mi smo braća, zar ne, to znam... Nudim vam hleb blagoslovljeni. Donosim vam hleb i so...
 — Bio si užasan. Bio si neutuiv. U tome se ogleda potreba za kažnjavanjem i najmanjeg znaka zavisnosti, za propisivanjem poštovanja, polupne čistote... Bio je smiljen, najžen... Patila sam kad je uzmakao...
 — Ali, on nije uzmakao. Ili, bolje, jeste, možda je i uzmakao. S prezirom. S gadenjem. Veoma si me zabavljala dok si pokušavala da napipaš moj „gaf“, da me nateras da oprostim. Ali smatrao sam da je on pre dosadan... kad je iznenada promenio predmet razgovora i počeo da govori o praznicima...
 — Naravno, pokazao si da odbijaš ono što ti nudi. Odbio si da se pobratimiš. I on je tražio nešto drugo...
 — Ha, ha, nešto drugo. Svakako. Nešto drugo. Sta bih ja to mogao da razumem. Putovanje: to je za mene. Još trenutak, i on bi počeo da govori o markama automobila, ne bi li bio razumljiviji... Ali to je previše uplašilo... Nisi mogla da podneseš...
 — Ne, nikad ne mogu...
 Zemlja se otvara. Strašna napuklina. A on je s druge strane, udaljava se bez osvrtnosti... treba viknuti, dozvat ga... neka se okrene, neka se vrati... ne napuštajte nas... k vama, kod vas, na vašu stranu, pomozite nam, dolazimo... prihvatite što vam dobacujem, bacam vam konopac, da nas povelate... hvatajte ga... preklanjem vas... Samo još jednu pokušaj, videćete, samo nam još jednoro poverenje... recite mi... da li ste pročitali? Sta ste o tome pomislili?
 — Bilo je zaista veoma komično kad si ga upitao — smatrao si da zadovoljstvo nije trajalo dovoljno dugo, stvarno si ga izazivao — kad si govorilo o toj knjižurini...
 — O „Zlatnom voću“...
 — Da, o tome. Pitala sam se nije li to neki test, neko iskušenje kojem si hteo da ga podvrgneš, da bi video... zaista... ta knjiga... on je smatrao... ali šta si ti zamisljao?
 — Ta ništa. Briga mene šta on misli. Hteo sam jedino da ga smirim. Da ga vratim na njegov teren...
 — Ah, bilo je suviše kasno. Nije poverovao. Moja nejasnost, kad sam ti dodala tu reprodukciju ne izgovorivši reči... ta knedla mu je zaslala u grlu... Suviše kasno. Kako je bio smešan onaj ledeni izraz s kojim ti je rekao... krajem usana: „Da. Svakako. To je vrlo dobro“. A šta se i moglo očekivati? Nije li to poslednji krik? Nije li izašao Bernljeov članak? Ramonov? Sta si želeo da ti kaže?
 — Oh, ne radi se o tome... Ne možete da razumeš... Nadao sam se da ćemo diskutovati... Nepodnošljiva mi je bila pomisao da su svi mostovi porušeni...
 Oni se satima muče, njihova lica su nasmešana, pomalo zčrčena oči nepokretne... u njima blista svetlo ognjiste, plamen koji neprestano hrane... prikupili su na svu snagu... tamo bacaju, zahvatajući šakama, preštitima... ne radi se o skrtaranju... sve što nalaze, sve što imaju, svoja bogatstva, svoja blaga... bez razmišljanja rasipaju: Ali povremeno, kad sa neoprezni, plamen iznenada zapalaca, naginje se, gasi, a drugi, koji s njega nikad ne skida pogled, k njemu, kao da ništa nije bilo, još uvek poletan, ili siguran da će videti kako se ponovo pali, znajući da ga neće ostaviti da bespomoćno luta, da se izgubi u pomračini, trudeći se da ne skrene, da ostane na pravom putu, drugi, ka njemu, naslepo, neustrasivo napreduje...
 I, eno ga, ponovo je zablastero... jedan tazar, napoj, i on je ožvljen, bio je to samo trenutak zraora, laka

rasejanost, ne plašite se, još uvek je tamo... „Da, da, čujem, u pravu ste, i ja sam upravo to mislio... i ja sam mnogo voleo... bio je to možda i kraj... pitao sam se... Ne? Vi ne mislite? Ali, vi svakako imate pravo... Ponovo ću pročitati pregledati...“ Covek se oseća pomalo smoljen, rastužen, ali treba nastaviti... pošto pot... po svaku cenu treba dostići... hrabro... još jedan napor... približava se... savim blizu... eto, ... ruka zaranja u unutrašnji džep od kaputa, vadi reprodukciju, pruža je... I taj nagli rafal... Taj snažni nalet vetra... Sve se gasi. Mirka noć. Gde ste? Odgovorite. Dozivam, odgovorite mi. Samo da znam da ste još tu. Vičem vam iz sve snage. „Zlatno voće“... čujete li me? Šta ste o tome pomislili? Dobro je, zar ne? A sumoran glas odgovara... „Zlatno voće“... dobro je...“

Puste ulice. Odjekuju koraci. Mračne fasade. Ali to je prilika, sudbina, kod nakonjena, taj prozor, njegov prozor, još osvetljen... Napred, kocka je bacena... Otvara se kolski ulaz, eva minutnika... dva stepenika, zastakljena vrata, stepenište, četiri po četiri, ali, zašto četiri po četiri? Kakva pomisao... ko je ikada?... Dva po dva, treba reći, dva po dva, vrlo dobro, ni na šta ne misliti, ne misliti, dva po dva, jedan po jedan... Prst se pruža ka zvoni, pritisak. Zvonjava. Počelo je. Koraci se približavaju... Ali, ja neću, stanite... vrata se otvaraju... ukrotiti se iz sve snage, ukopati se... „Ništa se nije desilo, ne plašite se, video sam svetlost, poverovao sam da mogu... zaboravio sam šal... rukavice... mora da sam ih ostavio...“ Ne, prekasno, nemožete je povući se. Ali, zaboga, neka me tako ne guraju, neka me ostave još samo trenutak, da dodem sebi, da se odličim, eto, labavim prst, naginjem se nad prazno, čupam se, noge mi gube oslonac, posrćem... „Eto... ne radi se o tome... Vratio sam se da vas pitam... Smejaćete se... To je ludo... Ali hoću da znam. Mučim se zbog toga, shvatate... Hoću da mi kažete... Maločas, kad ste odgovorili: „Zlatno voće“, da, dobro je... tonom koji mi se učinio... Predlažem vas, recite mi... ne možete me ostaviti... Samo vi mi možete dati... To mi je potrebno po svakom cenu... Vratio sam se...“
 U zajedničkoj dvorani... naščupane žene dugih, čudljivih pramenova kose udaraju se u grudi, prave grimase, smeju se, zadižu suknje, otkrivaju sivkasta bedra, mrdaju zadnjicama, žene, ispružene ruke, okružene bukom, ostaju nepomične, sledene kao u igri statua... katonija, epilepsija, histerja, luđačka košulja, tuševi, udarci, divlje čuvari... Ali to nije ništa, o tome šš ne misli, ja se ne plašim, hoću da mi kažete... Bili ste povredeni, zar ne? Recite. Odgovorite mi. Udaljili ste se od nas? Pomislili... Sta ste pomislili? Svakako ste pomislili da je... Odgovorite, potrebno je. Ništa ne kažete. Ah, ko čuti, taj priznaje... vidite, ja već znam... Pomislili ste da vas smatraju... Oko mene sve govori, čitavo moje telo, moje lice je u plamenu. Ali, ja moram da šćepam, da iznesem iz plamena, moram da spasem... tamo je... pustite me da priđem... na domaku mi je ruke, pišite me... eto, dotlači ću ga, išćupati... dovolite... Bili ste uvredjeni... maločas... zbog Kurbea... hoteli ste da se udaljite, uništite mostove... kada sam pokušao da se približim, kad sam vam pružio ruke, upitao za „Zlatno voće“... Heli ste da nas odgurnete, da pokažete kako je prekasno, kako je naprsnuta već stvorena... Ne recite mi reči, ako nećete... Samo mali znak, ne zamtevam više samo mig ili treptaj... I to će značiti sigurnost. Mir. Biću spasen. Bićemo spasoni. Zauvek. Večni spas. U stvarnoj svetlosti. Na nebu. Zagledani u božje lice.

Ah, to je, ničega nije bilo? Ništa niste mislili. „Zlatno voće“ je — dobro. To ste mislili. To je sve. To je sve što mi dobacujete, moram se time zadovoljiti... dobacujete to izglednelim kako biste ih udaljili, vi, bogataši, posednici tolikog blaga... Za mene — samo to: smatrali ste da je „Zlatno voće“ — dobro. I šta bih još hteo? Valjda nam nećete prirediti javnu raspravu, držati govor... Dajete mi ovo, bezvredni novac... uzalud je ga obrćem ovako i onako... šta je to? Nepoznat mi je... Besumnije je to novac koji ste doneli iz neke strane zemlje u kojoj nikad nisam bio... Dobro znate da ovdje, gde ja živim, on nema nikakvu vrednost. Sta biste hteli da učinim s njim? Možete ga zadržati. Evo, vraćam vam ga. Ne želim ga.
 (odlomak)

Prevela Gordana STOKOVIĆ-BADNJAREVIC